

V Praze, dne xx.xx.2012

I.

Navrhovatel dlouhodobě se znepokojením sleduje činnost Komunistické strany Čech a Moravy. Působení této strany ve strukturách státu, který se nazývá státem právním, považujeme za výsměch všem politickým vězňům, osobám perzekuovaným totalitním režimem a v zásadě všem občanům, kteří byli tímto režimem zbaveni své svobody v celém významu tohoto slova.

Naše politické hnutí ctí beze zbytku postuláty právního státu, a proto se domníváme, že o ústavnosti existence Komunistické strany Čech a Moravy může rozhodnout s konečnou platností pouze soud. Proto se podivuje nad tím, kolik prostředků a úsilí vláda dosud vynaložila na to, aby Nejvyšší správní soud nedostal vůbec možnost se touto žalobou zabývat. Je nám známo, že podle usnesení Vlády České republiky bylo Ministerstvu vnitra České republiky uloženo tento návrh vypracovat. Neučinilo tak a neučinilo tak ani Ministerstvo spravedlnosti ČR. Obracíme se proto na vládu České republiky se žádostí, aby návrh na pozastavení činnosti KSČM podala. Naši žádost se připojujeme k návrhu pléna Senátu České republiky, který vládu k podání návrhu vyzval již před několika lety. Tuto svou žádost podporujeme nikoliv pouze autoritou našeho politického hnutí, které je a bylo vždy spojováno s ochranou demokratických svobod, ale i celou řadou argumentů, které jsou dále uvedeny v tomto návrhu. Jsme přesvědčeni o tom, že soud měl dostat šanci relevantnost těchto argumentů posoudit a že dokud vláda nedostane odvahu tento návrh podat, nebude otázka vyřešena. Nesdílíme ani obavy, že by v případě negativního verdiktu soudu byly posílena pozice KSČM. Tu již posílila dostatečně aktivita ministerstva vnitra, které prohlašuje, že KSČM svou činností zákon neporušuje. Bez ohledu na to, že jsme přesvědčeni o opaku, jsme připraveni i případné negativní stanovisko soudu respektovat, neboť úcta k právu, jehož jediným povoláním vykladačem je nezávislý soud, je pro nás jednou ze základních záruk demokratického právního státu.

II.

Komunistická strany Čech a Moravy vznikla na ustavujícím sjezdu dne 31. března 1990. Stalo se tak na základě rozhodnutí mimořádného sjezdu Komunistické strany Československa v prosinci 1989. Původní KSČ, později KSČS se přeměnila na federaci KSČM a Komunistické strany Slovenska. Zanikla přeměnou KSS na Stranu demokratickej ľvice a jejím osamostatněním.

Lze tedy konstatovat, že KSČM je právním nástupcem Komunistické strany Československa, Tedy totalitní strany, která v České republice mezi lety 1948 a 1989 nastolila a udržovala totalitní režim založený na marxisticko-leninské ideologii a z ní vycházejícího státního násilí a potlačování práv a svobod občanů. Zákonem č. 198/1993 Sb. byla Komunistická strany Československa uznána odpovědnou za způsob vlády v naší zemi v letech 1948 – 1989, a to

zejména za programové ničení tradičních hodnot evropské civilizace, za vědomé porušování lidských práv a svobod, za morální a hospodářský úpadek provázený justičními zločiny a terorem proti nositelům odlišných názorů, nahrazením fungujícího tržního hospodářství direktivním řízením, destrukcí tradičních principů vlastnického práva, zneužíváním výchovy, vzdělávání, vědy a kultury k politickým a ideologickým účelům, bezohledným ničením přírody. Takový způsob vlády byl blíže rozveden v ust. § 1 odst. 1 tohoto zákona. V ust. § 2 cit. zákona je pak režim vlády KSČ založený na komunistické ideologii označen za zločinný, nelegitimní a zavrženíhodný. Strana sama je pak rovněž označena za organizaci zločinnou a zavrženíhodnou.

Uvedený zákon však nehovoří pouze o zločinnosti Komunistické strany Československa a režimu jí nastoleného. Na několika místech zdůrazňuje osobní odpovědnost činitelů a členů této strany. V preambuli hovoří o jejím vedení a členech, v ust. § 1 odst. 1 pak o těch, kteří komunistický režim aktivně prosazovali, což rozvíjí odstavec 2 cit. ust., který výslovně zmiňuje funkcionáře, organizátory a podněcovatele v politické i ideologické oblasti. Na tuto skutečnost upozorňujeme z důvodu, že naprostá většina členů KSČM jsou bývalými členy KSČ. Tento argument není pokusem o paušální odsouzení všech členů KSČ či o prosazení principu kolektivní viny. Zákon o protiprávnosti komunistického režimu však vychází z toho, že činnost strany určují především její členové a že strana, byť je samostatným právním subjektem, utváří svou vůli z vůle svých členů. Proto je zcela namístě se ptát, zda osoby, které se svou činností podílely na činnosti zločinné a zavrženíhodné organizace, která po několik desetiletí udržovala v Československu zločinný a nelegitimní režim, prosazují v nástupnické organizaci opačné ideje spočívající v respektování ústavního pořádku České republiky. Z tohoto důvodu je namístě hovořit o KSČM jako o nástupkyni KSČ též v oblasti jejího personálního substrátu.

Podstatou tohoto návrhu je však především posouzení činnosti KSČM a slučitelnosti myšlenek jí šířených s postuláty právního státu. Při posuzování ideové kontinuity KSČM s KSČ pak nejde o pouhé prokázání adorace a obhajoby zločinného režimu, jehož vláda skončila před více než dvaceti lety, ale zejména o zjištění podstaty současné ideové základny této strany, kterou lze mimo jiné i z jejího postoje k minulosti dovodit, a možných rizik pro demokratický systém ve smyslu opakování komunistického experimentu, ať již v původní či modifikované podobě, který znamenal osobní utrpení desítek tisíc občanů i devastaci celé společnosti právní, morální i ekonomickou. V neposlední řadě je vztah KSČM k minulosti podstatný i z hlediska aplikace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva.

V obecné rovině jde konečně o posouzení, jaké limity má v právním státě právo sdružovací, právo svobody slova a svobodného získávání a šíření informací. S tím souvisí posuzování politického extremismu, ať již je jeho podoba jakákoli, neboť selektivní posuzování extremistických postojů a činů vede ke sníženému respektu v právo a oslabení důvěry v právní stát. Jde zejména o porovnání pravicového a levicového extremismu, či o srovnání komunistické a nacistické ideologie. Naše hnutí samozřejmě souhlasí s tím, že jsou demokratickou státní mocí potírány projevy pravicového extremismu. Rovněž souhlasíme s tím, že přes rozdílnost náhledu na jednotlivé události období nadvlády nacistického režimu je zcela mimo pochybnost, že tento režim byl zločinný, genocidní a zavrženíhodný. Nedovedeme si např. představit, že by nějaký subjekt chtěl založit Nacistickou stranu Čech a Moravy a přitom tvrdil, že navazuje jen na to dobré z této dějinné etapy a že se z přehmatů nacistického režimu poučil a nechce je opakovat. Natož pak aby taková strana sváděla své zločiny na mezinárodní situaci a dokonce aby byla přímým právním nástupcem původní nacistické strany. Právě proto se nemůžeme smířit s tím, že stejná strana funguje na takových

principech na opačném pólu politického spektra. Právě rozdílnost posuzování pravicového a levicového extremismu je jednou ze stěžejních otázek, na které by dle našeho názoru měl Nejvyšší správní soud odpovědět.

III.

Právní podklad pak tento návrh nachází zejména v ust. čl. 5 Ústavy České republiky, který zní:

„Politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů.“

Zdůrazňujeme přitom *odmítání násilí* jako jeden ze základních předpokladů legálního působení politické strany v rámci politického systému. Strana, která neodmítá násilí, je stranou, která ohrožuje politický systém České republiky, a tedy i její samotnou demokratickou podstatu, jejíž je politický systém nezbytnou součástí. Taková politická strana současně představuje nebezpečí pro všechny atributy právního státu.

Ústavodárce přitom zdůraznil odmítání násilí jako předpoklad připuštění politické strany a jí šířených idejí k účasti na politickém systému a na soutěži politických stran v jeho rámci. Protože se politické strany v rámci své soutěže a podle jejích výsledků vyjádřených v demokratických volbách podílejí na výkonu státní moci, jsou současně strany, které neodmítají násilí, z podílu na státní moci vyloučeny. Politickou stranu, která neodmítá násilí jako prostředek k prosazení svých cílů, pak nelegitimizuje a nelegalizuje ani podpora veřejnosti, neboť taková politická strana nemá právo se na politickém systému vůbec podílet a o podporu voličů se ucházet.

Za nepochopení podstaty tohoto ustanovení Ústavy České republiky považujeme často užívaný argument, že KSČM je třeba porazit ve volbách, nikoli zakázat. Z čl. 5 Ústavy však vyplývá, že strana, která neodmítá násilí jako prostředek k prosazení svých cílů, se vůbec politického systému a soutěže stran nemůže účastnit. Nelze čekat na porážku či vítězství určité politické strany ve volbách a podle toho, tedy podle politické podpory, posuzovat soulad činnosti politické strany s čl. 5 Ústavy.

Ústavodárce legalitu působení politické strany v rámci politického systému podmínil *odmítáním násilí*. Tomuto požadavku tak může vyhovět pouze politická strana, která k násilí zaujímá aktivní postoj, a to takový, že ho odmítá. V rozporu s uvedeným ustanovením je činnost strany, která násilí k prosazování svých cílů používá, ale i takové, která jeho použití nevylučuje, neodsuzuje či se k jeho použití staví neurčitě. Takový požadavek na vznik a činnost politických stran není obsažen v právních úpravách všech států, a to ani těch, které jsou České republice civilizačně a právním systémem blízké (např. státy Evropské unie). Je však zcela legitimní a neodporuje závazkům České republiky z hlediska mezinárodního práva, pokud ústavodárce požaduje určitý vyšší standard pro činnost politických stran. Uvedený požadavek v sobě nepochybně zahrnuje prvek historické zkušenosti a obrany před zneužitím politické moci a institucí právního státu i prvek geopolitického postavení České republiky. Na takovouto zvýšenou ochranu má Česká republika nepochybně právo, neboť poznání o její nutnosti bylo vykoupeno dlouholetým utrpením celé společnosti i osobními oběťmi občanů

České republiky v době vlády strany, která násilí k prosazení svých cílů používala systematicky jako jeden z hlavních nástrojů výkonu státní moci.

Uvedená ochrana, pokud má mít smysl, který v ní ústavodárce vkládal, však musí být důsledně a účinně vymáhána. Nevymáhání povinností politických stran, které na ně klade právní řád a nejvyšší zákon této země totiž naopak vede k podlamování důvěry v právní stát a jeho instituce. Za takových okolností se nadstandardní ochrana demokratického státu obrací proti němu samotnému, neboť součástí právního státu je nejen vytvoření pravidel chování, ale také jejich důsledné vymáhání. Lze říci, že nevymáhání ustanovení platného práva má na důvěru v právní stát horší účinky, než kdyby nevymáhané ustanovení v právním řádu absentovalo.

Za násilí se přitom považuje fyzický útok na jinou osobu, skupinu či společnost osob. Násilím je též politické násilí (viz např. Philippe Braud (2004): *Violences politiques*. Paris: Ed. du Seuil, ISBN 2-02-61168-6). To zahrnuje celou škálu způsobů útoku na členy společnosti, které jsou jako násilí hodnoceny zejména z pohledu oběti. Je to nejen přímá fyzická likvidace, ale také útok na jiné hodnoty, který adresát násilí považuje za útok na svou osobu. Jedná se např. o zbavení vlastnictví či jeho omezení v takové míře, která se zbavení vlastnictví rovná. Silně progresivní daň, kterou chce KSČM i podle svých nejnovějších dokumentů zvýhodňovat celospolečenské či alespoň hromadné vlastnictví výrobních prostředků, je již součástí Manifestu komunistické strany jako jedno z předních „opatření“ sloužících k dosažení cíle – „Proletariát využije svého politického panství k tomu, aby postupně vyrval buržoazii všechnen kapitál, soustředil všechny výrobní nástroje v rukou státu, tj. proletariátu zorganizovaného v panující třídu ... To se ovšem může stát nejprve jen despotickými zásahy do vlastnického práva a do buržoazních výrobních vztahů.“ Také tato „opatření“ jsou násilím, přičemž jejich realizace je většinou nezbytně spojena také s ostatními druhy donucení, včetně násilí fyzického.

IV.

Nejvyšší správní soud by tak měl posoudit, zda je činnost KSČM konformní s citovaným článkem 5 Ústavy, tedy zda tato strana odmítá násilí k prosazení svých cílů. Domníváme se, že nikoli a činíme tak v souvislosti s postojem KSČM k minulosti, s ideologií, která je základem činnosti strany, s jejím vztahem k současným nedemokratickým režimům a s podporou organizací a sdružení, které prosazují nedemokratický program.

Ve svém rozsudku ze dne 17. února 2010 sp. zn. Pst 1/2009 Nejvyšší správní soud v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva několikrát zdůraznil, že na právní konformitu činnosti politické strany nelze usuzovat jen z jejího programu či stanov. Je třeba jí posuzovat v širším kontextu, ve vyjadřování stanovisek jejími členy, v činnosti subjektů, jejichž činnost je politické straně přiřitatelná atd.

V.

Z důvodů uvedených v čl. IV. je podstatný vztah KSČM k minulosti, k režimu, který byl zločinný a nedemokratický, který v České republice zanechal stovky obětí v osobách politických odpůrců a další tisíce až desetitisíce osob, které přišly o život např. v souvislosti se svým vězněním či umístěním v pracovních táborech, při přechodu státních hranic apod.

Počet obětí komunistického režimu v Československu na životech se odhaduje asi na 20.000. Ve větší či menší míře tento režim negativně zasáhl do života téměř všech občanů, od věznění, přes šikanu při studiu a v zaměstnání, až po nemožnost svobodně cestovat. O dalších svobodách v podobě svobodného přijímání informací a vyjadřování názorů či svobodě vlastnictví a podnikání nemluvě. Celosvětově se pak počet obětí komunistické ideologie, která byla podstatou zločinného režimu i v České republice, odhaduje na 200 milionů lidí.

Mohli bychom předložit obsáhlý katalog zločinů zdejšího předchozího režimu i násilí páchaného ve jménu komunistické ideologie na celém světě. Inspirováni citovaným rozsudkem ze dne 17.2.2010 sp. zn. Pst 1/2009, č.l. 464 dole však můžeme uzavřít, že se **v případech komunismu jedná o ideologii genocidního totalitního režimu. Debata o legitimitě obhajování jeho myšlenek se proto jeví zcela absurdní.**

Z postojů KSČM k předchozímu režimu, i když nikoli výlučně z něho, lze mnohé usuzovat i o současných postojích KSČM, zejména je pak použit k výkladu jejího programu a cílů činnosti tam, kde se současné dokumenty a současní představitelé vyjadřují mlhavě, vyhýbavě, či mlčí.

Představitelkou a nositelkou moci v komunistickém režimu v ČSSR byla Komunistická strana Československa. Jak jsme již uvedli v čl. II. tohoto návrhu, je KSČM právním, ideologickým i personálním nástupcem KSČ. Samotné takové propojení se zločineckou organizací vyvolává pochybnosti o ústavní konformitě nástupnické strany, zejména když KSČM vznikla původně jako územní organizace KSČ a KSČ zanikla více v souvislosti s rozdělením Československa a jiným směřováním slovenské územní organizace KSČ, než jakýmkoli vymezením se KSČM vůči KSČ a její zločinné minulosti. Sami představitelé KSČM se ke svému nástupnictví po zločinecké organizaci otevřeně hlásí. Tak na tiskové konferenci vedení ÚV KSČM konané dne 31.3.2005 k 15. výročí vzniku KSČM zdůraznila tisková mluvčí ÚV KSČM, že dne 31.3.2005 tomu bylo právě 15 let, co byla založena KSČM, tehdy jako územní organizace KSČS. Karel Klimša, místopředseda ÚV KSČM pro řízení stranické práce uvedl: „Chci říci, že KSČM nevznikla na „zelené louce“, že se přihlásila k tomu, co bylo na minulé praxi komunistického hnutí v našich zemích pozitivní...“

Také v závěrech VI. sjezdu KSČM se KSČM hlásí ke své zločinné předchůdkyni: „KSČM nezměnila a nepovažovala za potřebné zásadně měnit svůj vztah k činnosti KSČ: Komunisté nezměnili svůj název, protože nepovažují za možné měnit zásadně svou identitu. Podstata komunistického hnutí je trvalá, přesahuje hranice minulosti i přítomnosti. Tím se také liší od dalších politických stran.“

Sjezdový dokument Zpráva o činnosti KSČM uvádí: „KSČM odmítla předstírat, že je stranou bez minulosti. Dosahuje úspěchu proto, že reaguje na měnící se společenské podmínky, mění se a hledá nové cesty při zachování své komunistické identity.“

Pokud jde o samotný postoj KSČM k minulému režimu, pak ten je možno obecně vyjádřit jako naprostou neúctu k jeho obětem, relativizaci jeho zločinů, vyzdvihování „pozitivních“ prvků, svalování jeho projevů na objektivní mezinárodní situaci.

Představitelé KSČM považují za dostatečné vyrovnání se s minulostí omluvu formulovanou na mimořádném sjezdu KSČ na konci roku 1989. V textu této omluvy jsou zločiny předchozího režimu nazývány „chybami“, „omyly“ a „deformacemi“. KSČ se občanům omluvila za neoprávněné represe, což logicky evokuje myšlenku, že vedle represí

neoprávněných existovaly také represe oprávněné a nevyovídá nic o tom, jaký byl poměr „neoprávněných“ a „oprávněných“ represí. Ze skupin obyvatelstva postižených politikou své vlády pak KSČ dokonce zmiňuje výslovně pouze své vlastní bývalé členy, kterým se omlouvá za to, že její stranu museli po roce 1968 opustit a ztratili postavení rovnoprávných občanů. Vůči dalším občanům, kteří byli perzekuováni jen příslušností k určité sociální či jiné skupině, taková omluva výslovně nezaznívá. Zatímco omluvu považuje KSČM a její představitelé za dostatečnou a konečnou, neopomene opakovaně vypočítávat úspěchy tohoto režimu, když prohlásila, že k hodnocení uplynulých čtyř desetiletí bude přistupovat „s plným respektováním všeho nesporného a trvalého, čeho bylo dosaženo v průběhu národné demokratické revoluce i při výstavbě socialismu v naší vlasti.“

Považujeme za nepřipustné obhajovat veskrze zločinný a nedemokratický režim výčtem jeho úspěchů. I kdyby takové úspěchy objektivně existovaly, nelze jimi obhajovat a relativizovat systematický útlak a porušování lidských práv většiny obyvatelstva. Ve stejné logice by bylo možno obhajovat existenci totalitního režimu předcházejícího komunistickému zřízení, tedy režimu nacistického Německa a ideologii národního socialismu. Ekonomické úspěchy tohoto režimu, který i v Českých zemích přinesl nepopíratelný růst průmyslové výroby, nemohou v žádném případě takový režim jakkoli legitimizovat, neboť hodnoty obětí a potlačování práv občanů nemohou nikdy převýšit. Zdůrazňování takových „úspěchů“ je naopak výsměchem těmto obětem. Jestliže je obecně nepřijatelné obhajování existence jedné totalitní ideologie jejími „úspěchy“, je třeba totéž odmítnout i u jiné ideologie, která s ní vykazuje společné rysy, je však v každém případě rovněž ideologií totalitní.

Za ukázkový lze označit z hlediska vztahu k předchozímu režimu zejména postoj k jeho mezníkům a nejtemnějším obdobím, zejména k únorovému puči v r. 1948, k politickým procesům 50. let a k okupaci Československa v r. 1968. K prvním událostem se KSČM vyjádřila při příležitosti 60. výročí únorových událostí takto: „KSČM se hlásí k revolučnímu základu Února 1948 a vysoce oceňuje práci a obětavost generací budovatelů první formy socialismu, které se na prosazení této cesty a následném rozvíjení jejích pozitivních stránek podílely.“ Z tohoto prohlášení je zřejmá glorifikace zločinného režimu a jeho představitelů, kteří byli zákonem č. 198/1993 Sb. označeni za odpovědné za zločinný charakter režimu, i strany jej reprezentující. Je z něho patrná i adorace násilí, neboť přihlášením se k „revolučnímu základu“ Února 1948 je nepochybně také přihlášením se ke způsobu provedení této revoluce, která, ač navenek ústavně konformní, byla provázena masivním a nebývalým násilím jako určující silou tohoto procesu.

K politickým procesům 50. let se KSČM staví tak, že je sice neadoruje, avšak opět se dopouští zlehčování tohoto snad nejtemnějšího období komunistického režimu, současně však také období, v němž komunistická strana opravdu plně odhalila svou pravou tvář. Tak v materiálu Úvod do analýzy příčin a důsledků 17. listopadu 1989 se sice hovoří o politických procesech jako nepřijatelné formě řešení konfliktů, avšak s nimi spojená mocenská opatření včetně trestu smrti prý *reagovala na krajně vyhrcovanou situaci rozděleného světa a proplétala se s nimi nezbytnost reagovat na útoky vnějších i vnitřních odpůrců socialismu s nitřními konflikty ve vedení*. Tyto procesy jsou dále relativizovány dokonce výrokem, že *„ne všechny procesy byly vykonstruované a řada mocenských opatření postihovala konkrétní činnost odpůrců systému, která stála lidské životy a materiální hodnoty.“*

Podle tohoto dokumentu KSČM sebou politicky motivované procesy nesly *ne vždy* dostatečně diferencované a mnohdy neúměrný postih aktivních odpůrců nového systému nebo lidí za ně

pouze považovaných. Byli prý postiženi i lidé dezorientovaní, dokonce nevinní, včetně mnoha stoupců socialismu a komunismu usilujících pouze o jeho zdokonalení.

Pokud jde o postoj KSČM a jejích představitelů k událostem v srpnu 1968, pak i tyto jsou představiteli KSČM relativizovány, a to především odkazem na mezinárodní situaci. Tyto události byly dle vyjádření KSČM „*poznámenány především tehdejším blokovým rozdělením Evropy i světa.*“ Pokud jde o hodnocení vnitropolitické situace, neopomíná KSČM v duchu normalizační rétoriky zdůraznit působení kontrarevolučních sil ve straně i ve státě. V již zmíněné analýze příčin se uvádí, že vedle toho, že „*široké vrstvy vítaly možnost nápravy dosavadního postupu jako šanci uplatnit své schopnosti, jako možnost otevřít cestu rozvoje socialismu*“, „*působily i síly, kterým nešlo o návrat na cestu rozvoje demokratické samosprávy a rychlejší a důraznější postup při reálném zespolečnění vlastnictví. Pod heslem „Socialismus s lidskou tváří“ se často snažily uzpůsobit své dosavadní manipulační praktiky novým podmínkám. Současně se aktivizovaly prokapitalistické síly domácí i zahraniční.*“ Podle KSČM zabránil tlak socialistických zemí a zásah armád Varšavské smlouvy otevřeně kontrarevolučnímu vývoji.

Ze shora uvedeného tak vyplývá, že se KSČM dopouští glorifikace nedemokratického režimu a jeho představitelů a jeho zločiny relativizuje na „omyly“ a „deformace“. Již z toho je možno usuzovat na to, že politická strana obhajující režim, jehož bylo násilí samotnou podstatou, těžko může vyhovovat požadavkům Ústavy České republiky, podle níž jsou součástí politického systému pouze strany odmítající násilí. KSČM však objektivně je ve více směrech nástupcem KSČ jako představitelky tohoto režimu a navíc se otevřeně k tomuto režimu hlásí. Za této situace je otázkou kladenou soudu, zda KSČM není stranou nikoli jen neodmítající násilí, což samo o sobě opodstatňuje zásah proti ní, ale zda tímto, byť nepřímým způsobem násilí sama nepropaguje.

VI.

Pokud jde o ideologii KSČM a její uplatňování v současné době, je zřejmá „předvídavost“ ústavodárce a jeho „historická zkušenost“, která jej zjevně inspirovala při formulaci ustanovení čl. 5 Ústavy. Historická zkušenost jako interpretační vodítko ústavních norem je také součástí Listiny základních práv a svobod, která mimo jiné v preambuli stanoví: „*pamětlivo trpkých zkušeností z dob, kdy lidská práva a základní svobody byly v naší vlasti potlačovány.*“ Historická zkušenost a geopolitické postavení státu jsou také hledisky uznávanými Evropským soudem pro lidská práva při posuzování nezbytnosti opatření v podobě zásahu proti politické straně v demokratické společnosti. Právě z tohoto důvodu zdůrazňujeme podstatu tohoto článku Ústavy v úvodu našeho návrhu. Je totiž zřejmé, že K, a to zejména při své prezentaci navenek, používá často nejasných pojmů, zamlčuje násilnou podstatu marxistické ideologie, zejména v jejím leninském pojetí, k němuž se rovněž hlásí a používá pojmy jako např. demokracie, aniž by je ovšem naplňoval jejich tradičním obsahem. To je patrné i z toho, že při hodnocení současného společenského systému, který je při respektu k možnosti široké kritiky za demokratický považován, KSČM vůbec o demokracii nehovoří. Některé prvky své ideologie „dočasně“ vypouští ze svého slovníku, jako je např. diktatura proletariátu. Je však zřejmé, že se jedná o nedílnou součást marxisticko-leninské ideologie, ke které se KSČM hrdě hlásí. Stejně tak pojmy jako „taktika“ a „strategie“ jsou nedílnou součástí této ideologie a dočasné vypuštění některých nástrojů k dosažení svých cílů v budoucnu je součástí strategie, která je odjakživa součástí komunistické ideologie.

Tak již v Manifestu Komunistické strany, pokládaném za ideový fundament komunistické ideologie, k němuž se hlásí i KSČM, se při popisu tehdejší situace v Německu, kde v té době dosud nebyl plně etablovaný ani „kapitalismus“, uvádí, že komunistická strana bojuje s buržoazií proti absolutní monarchii. Komunistická strana však nepřestává ani na okamžik pěstovat mezi dělníky co nejjasnější vědomí nepřátelského protikladu mezi buržoazií a proletariátem, aby němečtí dělníci mohli okamžitě využít společenských a politických podmínek, které sebou musí přinést panství buržoazie, jako zbraně proti ní samé, aby po svržení reakčních tříd byl v Německu ihned zahájen boj přímo proti buržoazii. Z toho jasně vyplývá čistě technicistní vztah komunistické ideologie k demokracii, kdy tato ideologie nemá problém s podporou kapitalismu a jeho institucí, ovšem nikoli proto, aby se do nich a v jejich rámci integrovala, ale aby je následně využila k převzetí moci a k nastolení vlády své ideologie. Z toho rovněž vyplývá, že této ideologii je vlastní, že neusiluje o okamžitou realizaci svých cílů, ale že je schopna přežívat v rámci stávajícího institucionálního rámce do doby, než nastane vhodná mezinárodní i vnitrostátní „revoluční situace“.

Právě vědomí této podstaty a z ní vyplývající hrozby, tedy nikoli pouhý sentiment, vedlo zákonodárce k tomu, aby z politického systému eliminoval ne toliko strany, které bezprostředně a přímo ohrožují demokracii a její instituce, ale také ostatní subjekty, které se k zásadám právního státu a demokracie v jejím skutečném slova smyslu (tedy nikoli pouze jako vlády většiny, ale především jako ochrany menšin) nepřihlásí aktivně a neodsoudí jakoukoli formu násilí k prosazení svých cílů, byť ho bezprostředně nevyužívají. Z toho vyplývá v předchozí rozhodovací činnosti Nejvyššího správního soudu mnohokrát zdůrazňovaný princip bránící se demokracie, a to zejména v situaci České republiky, která s nedemokratickým systémem má svou vlastní zkušenost. K tomu by se soud měl i v kontextu rozhodovací praxe v jiných evropských státech (viz dále) vyjádřit.

Dle našeho názoru je třeba, aby soud prozkoumal, nakolik v ideologii komunismu v jeho marxistické, popř. marxisticko-leninské formě je jako její imanentní součást obsažen prvek násilí, resp. alespoň neodmítání násilí jako podmínka dostačující pro vyloučení strany, která na takové ideologii staví celou svou existenci, z politického systému České republiky. Přitom samozřejmě musí vycházet též z mezinárodních závazků, kterými je Česká republika vázána, jejichž výklad je ponejvíce podáván v praxi Evropského soudu pro lidská práva. Není však pravdou, že by tato judikatura ESLP neumožňovala zásahy proti stranám hlásícím se ke komunistické ideologii, jak je dále vysvětleno v části věnované právnímu hodnocení a je rovněž třeba zdůraznit, že ESLP mnohokrát vyjádřil myšlenku, že při své rozhodovací činnosti poskytuje široké uvážení státům, které jsou signatáři Úmluvy o ochraně lidských práva a svobod a vnitrostátním soudům, jejichž rozhodovací činnost umožňuje postihnout specifika toho kterého státu a vychází nepochybně z lepších znalostí vnitrostátních poměrů, než jaké má Evropský soud pro lidská práva. Právě z toho důvodu zdůrazňujeme poměr KSČM k minulému režimu a ke KSČ jako rozhodující mocenské síle tohoto režimu a k historické zkušenosti České republiky, která oprávněně vedla k vyššímu standardu požadavků na strany usilující o to být součástí politického systému, jenž se projevil právě v ust. čl. 5 Ústavy.

To, že se KSČM hlásí k marxistické ideologii i k její leninské formě, je skutečností obecně známou. Činí tak přes své taktické postupy i v dokumentech směřujících navenek. Např. v materiálu přístupném na serveru www.kscm.cz se v pasáži „Naše strana“ nachází materiály „Kdo jsme“ a „Kdo jsme a co chceme“. V obou těchto materiálech je uvedeno, že „program KSČM vychází z marxistické teorie...“ KSČM se však hlásí i k myšlenkám V. I. Lenina, který marxistickou ideologii nejen šířil, ale ještě jí radikalizoval a zdůrazňoval její násilné

rysy. Příklady adorace Lenina je mnoho, sám předseda KSČM, Vojtěch Filip uvedl na 13. zasedání ÚV KSČM dne 24. února 2007, že je třeba se vrátit k V. I. Leninovi. V duchu jeho teorie má být KSČM mimo jiné nejrevolučnější stranou.

Jak marxismus v jeho původní podobě, tak zejména v podobě marxisticko-leninské je přitom ideologií násilí. Adorace těchto ideologií je tak adorací násilí samotného. I když současní představitelé sami přímo nehovoří o násilné cestě převzetí moci jako jediné možné, nijak se nevymezují vůči této části marxistické a leninské ideologie a násilí v ní obsažené neodmítají.

Navrhovatel již citoval ze základního dokumentu marxistické ideologie – Manifestu komunistické strany pasáže svědčící jednoznačně o násilném charakteru této ideologie. V uvedeném dokumentu je možno nalézt celou řadu dalších výroků dokládajících toto tvrzení. Pro stručnost postačí citovat jednu z nich: „Komunisté prohlašují otevřeně, že jejich cílů lze dosáhnout jen násilným svržením celého dosavadního společenského řádu. Necht' se panující třídy třesou před komunistickou revolucí!“.

Lenin pak ještě více zdůrazňoval a prohluboval násilný charakter marxistické ideologie. Ve svém díle Stát a revoluce tvrdí „Marxovo a Engelsovo učení o neodvratnosti násilné revoluce se týká buržoasního státu. Tento stát nemůže být nahrazen státem proletářským (diktaturou proletariátu) cestou „odumírání“, ale zpravidla jedinec násilnou revolucí.“ „Nutnost soustavně vychovávat masy v takovém a jedinec takovém nazírání na násilnou revoluci tvoří základ celého Marxova a Engelsova učení.“ Tímto napomáhá Lenin odhalit i podstatu Marxismu v jeho původní podobě, když – v podstatě shodně s navrhovatelem – uvádí, že násilí tvoří její základ, její samotnou podstatu.

Funkcionáři KSČM, nikoli pouze její řadoví členové, pak adorují i Stalina, Gottwalda a další nepochybné propagátory násilí.

KSČM v současné době nezdůrazňuje primárně třídní boj a násilí jako samou podstatu své ideologie. Poskytuje však i přímé propagaci marxistického násilí podporu, a to podporou dalších organizací, které daleko otevřeněji propagují tento základ marxistické ideologie, či poskytováním prostoru takovým názorům ve stranických médiích apod. Z širšího hlediska tak činí i podporou režimů ve světě, které násilí uplatňují k udržení komunistické ideologie, a to často v jeho nejbrutálnější formě (např. Kuba, KILDR). Shora navrhovatel naznačil, že v duchu komunistické ideologie se zjevně jedná o taktický a strategický cíl, kdy není třeba otevřeně hlásat všechny prostředky, a to zejména ty, kterých není možno využít ihned, nýbrž teprve ve vzdálenější budoucnosti či jejichž užití a propagace by se aktuálně nemusely setkat s pochopením širší veřejnosti.

V každém případě však KSČM násilí neodmítá, a to ani ve svých základních dokumentech, což samo o sobě postačuje k označení její činnosti za protizákonnou a protiústavní.

Ve své nejnovější ideologické koncepci nazvané jako „Socialismus pro 21. století“ KSČM otevřeně nepropaguje násilí a hovoří o socialismu v jeho druhé historické formě, zatímco nedemokratický komunistický režim označuje za první historickou formu socialismu. Je však na soudu, aby prozkoumal, zda se s ohledem na výše i dále uvedené nejedná o přinejmenším o skrytou toleranci či prostě neodmítání násilí jako prostředku k dosažení cílů KSČM.

Jednak ani tento dokument nelze posuzovat samostatně, bez přihlídnutí k dalším výstupům stranických orgánů, k KSČM podporovaným radikálním organizacím, k názorům šířeným médií spojenými s KSČM.

Avšak i z tohoto dokumentu lze zjevně vypožorovat minimálně neodmítání násilí KSČM, a to všemi výše uvedenými formami. Neúspěch „první formy socialismu“, jak KSČM nazývá zločinný komunistický režim je i při připuštění vlastních chyb v duchu normalizační rétoriky připisován „tlaku kapitalistického obklíčení“. Kapitalismus (=současné demokratické zřízení) se podle KSČM nezměnil a nadále plodí válečné konflikty. KSČM v tomto dokumentu zdůrazňuje odkaz klasiků, tedy Marxe, Engelse a také Lenina. Jejich pojetí je podle KSČM i dnes základním metodologickým východiskem pro vědecké pojetí socialismu. Podle KSČM je těmito „klasiky“ prezentovaná ideologie, charakterizovaná výše v tomto návrhu „vědecky podloženou vizí překonání kapitalismu socialismem“. Navrhovatel se domnívá, že právě v optice těchto ideologických základů je třeba nazírat na tento i další dokumenty KSČM, a to zejména u otázek, kde se KSČM vyjadřuje nejasně či které prostě pomíjí.

KSČM se v této koncepci dokonce hlásí k sovětskému modelu socialismu a považuje ho za úspěšný. Za závažné nedostatky považuje především stimulování efektivní pracovní aktivity lidí, podporu iniciativy a tvořivost a v řešení problémů životního prostředí. Přiznává také nedostatky „v uplatňování občanských práv“. Touto frází zamlčuje samotnou zločinnou podstatu tohoto systému se stovkami až tisíci lidských obětí u nás a s miliony obětí při uplatňování „sovětského modelu socialismu“ jinde ve světě. Pokud masové ztráty základního lidského práva – práva na život označuje KSČM za „nedostatek v uplatňování občanských práv“, je to jednoznačný doklad neodmítání násilí ze strany KSČM, spíše však jeho přímá propagace.

Okamžikem pro znovuoobnovení vlády komunistické ideologie je podle KSČM „krizové zauzlení situace v soudobém kapitalismu. Za východisko považuje KSČM i nadále revoluci a popisuje ohniska potenciální revoluční situace. Podle KSČM může kdekoli vzplanout jiskra. V uvedeném programovém dokumentu je zjevně znovu zaváděn různý obsah rozdílných forem vlastnictví, když komunisté slibují, že budou podporovat zaměstnanecké a kolektivní vlastnictví a potlačovat vlastnictví soukromé zejména formou jeho zdanění. Zde zjevně navazují na komunistický manifest, který rovněž excesivní zdanění považoval za způsob likvidace soukromého vlastnictví výrobních prostředků a součást „despotických zásahů do vlastnického práva“, které navrhovatel považuje též za násilí, jak uvádí výše v tomto návrhu.

VII.

Pro posouzení ústavní konformity KSČM však není podstatná pouze činnost jí samotné, ale také podpora, kterou poskytuje organizacím, proudům a médiím, které jistě neodmítají, spíše však přímo propagují násilí.

Zde je třeba zmínit zejména podporu Komunistického svazu mládeže či z něj odštěpených skupin (dále jen „KSM“). KSČM, jejíž jedním z klíčových problémů je věková struktura jejich členů a jejich postupný úbytek, soustředí značnou část svého úsilí na šíření své ideologie mezi mládeží a získávání nových členů z jejich řad. Činí tak právě prostřednictvím KSM, který považuje za svou mládežnickou organizaci. Myšlenky šířené KSM jsou pak v daleko menší míře ovlivněny „taktikou“ a „strategií“, kterou používá samotná KSČM. Prostřednictvím KSM je tak možno nazírat na „budoucnost“ KSČM samotné, ale rovněž

interpretovat její současná ideologická východiska a dešifrovat taktické a strategické zamlčování násilných postupů, k němuž se uchyluje samotná KSČM. Existence těchto mládežnických organizací, které jsou samotnou KSČM finančně podporovány a jsou s ní personálně i jinak propojeny, umožňuje udržovat komunistickou subkulturu a revoluční ideologii spojenou s násilím bez toho, aby samotná strana propagací takových myšlenek odhalila svou nezákonnou podstatu. Obsah internetových stránek KSM nebo tištěného časopisu Mladá pravda je pak možno jasně označit za otevřenou propagaci násilí, adoraci předchozího režimu, nedemokratických a komunistických režimů ve světě, potlačování základních lidských práv, zejména práva vlastnického, šíření zločinné ideologie i jejích symbolů. KSČM ani neskrývá, že se v případě KSM jedná o jeho mládežnickou organizaci a kromě poskytování materiálního zázemí v podobě sídla a jistě i technických a finančních prostředků zde existuje jednoznačné propojení personální, když řada představitelů KSM jsou současně vrcholnými funkcionáři KSČM.

VIII.

Z výše uvedeného vyplývá, že KSČM není stranou odmítající násilí jako prostředek k prosazení svých cílů a je na soudu, aby zhodnotil, jakým způsobem ochránit politický systém ČR tak, aby se ho účastnily pouze strany, které ústavní kritérium svého působení splňují. Navrhovatel se domnívá, že tak lze učinit pozastavením činnosti KSČM do odstranění nedostatků v jeho činnosti a že není nutné přistoupit ihned k nejvyššímu možnému postihu, kterým by bylo rozpuštění KSČM.

Řadu právních argumentů, včetně toho základního v podobě odkazu na čl. 5 Ústavy navrhovatel vznesl již výše. Svůj právní názor však může oprít také o judikaturu, a to jak vnitrostátních soudů, tak také Evropského soudu pro lidská práva či použitelná rozhodnutí soudů jiných evropských států blízkých České republice. Především však, že judikatura vnitrostátních soudů je použitelná pouze přiměřeně, neboť ty dosud rozhodovaly ve věci rozpuštění politických stran, nikoli pozastavení jejich činnosti (vyjma nedostatků v hospodaření politických stran). Navrhovatel se domnívá, že pro pozastavení činnosti politické strany platí v zásadě stejné předpoklady a kritéria jako v případě jejich rozpuštění. To vyplývá již z toho, že pozastavení činnosti je mírnější formou postihu politické strany v případě stejného porušení zákona. Z toho však navrhovatel usuzuje na to, že rozdíl při posuzování obou případů je především v intenzitě naplnění těchto kritérií. U pozastavení činnosti jako opatření mírného a v zásadě (v případě odstranění nedostatků) dočasného je možno zásah považovat za legitimní i v případě nižší intenzity naplnění zákonných a judikaturou upřesněných kritérií pro zásah státu do činnosti politické strany.

Navrhovatel však považuje v případě KSČM zákonná kritéria za naplněná. Tak v rozsudku Nejvyššího správního soudu České republiky sp. zn. Pst 1/2009 hovoří o možnosti pozastavení činnosti politické strany jako podstatné při hodnocení proporcionality, tedy přiměřenosti zamýšleného zásahu sledovanému cíli.

Z tohoto rozhodnutí je pro tuto věc podstatnou i pasáž věnující se judikatuře Evropského soudu pro lidská práva ve věci H. Batasuna a Batasuna proti Španělsku, kde Nejvyšší správní soud akcentoval, že porušení práva lze dovodit i z nedostatku aktivního postoje, vymezení se a odsouzení porušování zákona (v tam posuzovaném případě atentátů provedených organizací ETA). Stejným úhlem pohledu je třeba posuzovat akcentovaný čl. 5 Ústavy ČR a navrhovatel tak činí v úvodní části, kdy i samotné neodmítání násilí znamená porušení tohoto ustanovení.

Nejvyšší správní soud dále zdůrazňuje, že podle ESLP chování politiků zahrnuje nejen jejich jednání a projevy, ale za určitých okolností i jejich opomenutí či mlčení, které mohou představovat zaujetí stanoviska a lze o nich hovořit jako o výslovné podpoře.

V uvedeném rozhodnutí NSS dále dospěl k závěru, že při hodnocení zákonných kritérií pro činnost strany je třeba se zabývat i myšlenkami, které nebyly vyjádřeny přímo představiteli strany, ale pro jejichž šíření tato strana poskytla prostor, ať již v rámci veřejných shromáždění nebo ve svém stranickém tisku. Rovněž je dle soudu třeba se zabývat skutečnostmi, které nejsou šířeny stranou samotnou, ale které jsou jí přiřitatelné. K tomu se navrhopatel vyjadřuje výše při hodnocení vztahu KSČM a její podpoře dalším hnutím, médiím či světovým režimům.

Opodstatněnost návrhu vyplývá ovšem také z judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Tak v rozhodnutí Cassagnou a další proti Francii ESLP vyzdvihnul výše zdůrazněný princip, že státům musí být ponechána širší míra uvážení, protože vzhledem ke znalosti země jsou národní orgány obecně v lepší pozici než ESLP. Z toho důvodu navrhopatel argumentuje historickou zkušeností, která vedla k přijetí čl. 5 Ústavy jeho současné podobě a která může a dle navrhopatele má být aplikována také při jeho interpretaci. Právě tato historická zkušenost není vlastní všem signatářům Úmluvy a je ESLP v tomto i v dalších rozhodnutích respektována.

Ve věci Gorzelik a další proti Polsku pak Evropský soud zdůraznil, že stát nemusí čekat se zásahem do svobody sdružovací až do chvíle, kdy sdružení začne činit konkrétní kroky neslučitelné s Úmluvou. Ty ospravedlňuje princip prevence a brání se demokracie uváděný navrhopatelem. V této souvislosti se také Evropský soud pro lidská práva zabíral bezprostředností ohrožení demokratických hodnot, které jsou samou podstatou Úmluvy. Zdůraznil, že na bezprostřednost ohrožení je třeba nahlížet odlišně u subjektů, které nemají žádný mocenský vliv a u stran, které jsou významnou či dokonce rozhodující silou ve státě. Oprávněnost zásahu pak umocňuje právě skutečnost, že se strana stává vlivnou politickou silou, neboť nebezpečí uskutečňování jejích myšlenek na komunální či celostátní úrovni je daleko vyšší (viz např. Refah Partisi proti Turecku). I z toho důvodu je zásah proti odpůrci zcela odůvodněn. KSČM je významnou politickou silou na všech úrovních výkonu státní moci. V Parlamentu České republiky může pak s ohledem na aktuální politickou konstalaci být také silou rozhodující. Význam KSČM tak v konkrétní situaci může být i podstatně vyšší, než jak odpovídá jejímu významu poměřovanému procentním zastoupením v zastupitelských orgánech. Její nekonformita s politickým systémem tohoto státu je přitom skutečností obecně uznávanou skutečností. Projevuje se neochotou, dokonce též v podobě přímého zákazu, tvořit s KSČM vládní koalici, kterou deklarují všechny ostatní významné politické strany podílející se na státní moci. Politické odmítnutí KSČM jako koaličního spojence je přitom více či méně sofistikovaně odůvodněno shodně jako tento návrh. Podstatou návrhu je proto zodpovězení otázky, zda toto politické odmítnutí podílu KSČM na výkonu státní moci se má projevit také v podobě právních restrikcí. V uvedeném smyslu je existence KSČM v jeho současné podobě také stálým ohrožením demokratického systému. Nemožnost vytvářet koalice s politickou stranou představující stabilně více než desetiprocentní zastoupení v Poslanecké sněmovně, vede ve svém důsledku k vytváření nestabilních vlád, k uzavírání neprůhledných zákulisních dohod s KSČM a ke stupňování jeho požadavků a možností slíbit voličům prakticky cokoli při vědomí, že se KSČM na vládě beztak nebude účastnit a nebude muset své sliby naplňovat.

Ve svém rozsudku ve věci Partidul Communistilor a Ungureanu proti Rumunsku soud sice nepovažoval rozpuštění komunistické strany za opatření slučitelné s úmluvou, ale současně

zdůraznil tu část argumentace politické strany, kde se tato distancovala od předchozího komunistického režimu v Rumunsku a zdůraznila, že na něj nenavazuje svou činností ani členskou základnou. Jak navrhovatel uvedl výše, v případě KSČM se jedná o jiný případ, neboť ten na kontinuitě s předchozím režimem a jeho hlavní ideologickou představitelkou – KSČ přímo staví svou existenci.

Argumentaci navrhovatele je ovšem přílehlavé také rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze 17. srpna 1956, kterým byla rozpuštěna Komunistická strana Německa (KSN). V tomto rozsudku se Spolkový ústavní soud zejména obsáhle zabývá rozborem samotné komunistické ideologie, jak to stručně činí i navrhovatel v této žalobě. Také Spolkový ústavní soud zohlednil ve svém rozhodnutí historickou zkušenost Německa s totalitní ideologií, která bezpochyby odůvodnila zásah proti jiné totalitní ideologii šířené KSN. Podstatné však je i to, že obdobně jako v případě KSČM, nelze legitimitu politické strany obhajovat pouze tím, že má podporu části obyvatelstva a je činná v zastupitelských orgánech státu. Tato skutečnost naopak činí ohrožení demokratické společnosti o to bezprostřednějším. Spolkový ústavní soud uzavřel, že není třeba konkrétního protiprávního vystoupení strany a postačí, že politický kurs strany je určován úmyslem zacíleným zásadně a trvale na boj se svobodným demokratickým řádem. Jednoznačnou určitelnou hranicí mezi vědeckou teorií a politickými cíly strany je dán tam, kde získané poznatky jsou politickou stranou převzaty do její vůle a jsou učiněny určujícími důvody jejího politického konání.

IX.

S ohledem na výše popsaný skutkový stav i jeho právní kvalifikaci se navrhovatel domnívá, že soud může přistoupit k pozastavení činnosti KSČM, byť argumenty navrhovatele podpořené právní úpravou a judikaturou by mohly vést i k úvaze o rozpuštění strany. V rámci proporcionality přijatých opatření je však dle navrhovatele přílehlavější rozhodnout o pozastavení činnosti KSČM.

S ohledem na výše uvedené, kdy podstata neodmítání násilí KSČM je zakotvena v samotné komunistické ideologii, která je základem činnosti KSČM, považuje navrhovatel za odpovídající opatření k nápravě, pokud KSČM změní svůj název tak, aby neobsahoval slovo „komunistická“ či „komunismus“ a jiné mluvnické deriváty tohoto slova a pokud „se výslovným prohlášením distancuje od marxistického a leninského násilí jako součásti komunistické ideologie“.

Klub angažovaných nestraníků